

Foto: John Schnobrich

Vores relationer – Digital adfærd, normer og fællesskab

Denne øvelsespakke undersøger, hvordan sociale medier påvirker vores relationer og adfærd. Med brug af sociologiske begreber analyseres, hvordan normer formes og forhandles digitalt, og hvordan individer forholder sig til fællesskaber, sanktioner og ansvar online.

Dette er et forslag til en komplet øvelsespakke med øvelser, som eleverne kan arbejde med enten individuelt, i grupper eller i hele klassen. Du kan foretage ændringer eller tilføjelser til øvelserne, så de passer bedre til de elever, du underviser.

Eleverne arbejder særligt med begreber som:

- Primær, sekundær og tertiær socialisering
- Normer og afvigelse
- Social kontrol og sanktioner

Øvelse 1: Hvad er i orden? Om online krænkelser

Foto: Jon Tyson fra Unsplash

I maj 2015 blev 15-årige Sofie filmet, mens hun havde sex med nogle drenge. Filmen blev de næste to år delt i tusindvis af gange. I 2018 sigtede politiet 1004 unge for at have delt videoen i en sag, der fik navnet Umbrella-sagen. Nogle endte med fængselsstraf, de fleste fik bøder, fordi det er ulovligt at dele billeder af andre uden samtykke.

Siden er krænkelserne på nettet taget til. Og dommene er blevet hårdere.

I april 2022 fik en 16-årig dreng 20 dages betinget fængsel og flere bøder for at have fremstillet og delt et falsk nøgenbillede af nogle piger, han kendte. Billederne havde han

lavet ved hjælp af deepfake-teknologien, som kan afklæde et menneske, så det ligner et rigtigt nøgenbillede.

Diskutér

- Hvilke normer bliver brudt, når krænkende billeder deles?
- Hvorfor deltager nogle i spredning, mens andre tier – eller reagerer?
- Hvilken rolle spiller status, gruppepres og tilhørsforhold for, hvordan man handler?

Gruppearbejde: Hvordan reagerer man på online krænkelse i et fællesskab?

Forestil jer følgende situation:

En klassekammerat bliver hængt ud på TikTok med et billede og en krænkende kommentar.

Opslaget påstår, at personen tager stoffer og har haft seksuelle forhold med flere. Alle i klassen har set opslaget – og det er tydeligt, hvem der har delt det.

Hvad ville du gøre, hvis du så opslaget?

- Trykke “synes godt om”
- Skrive en kommentar, hvor du støtter budskabet
- Skrive en kommentar, hvor du tager afstand
- Kontakte den, der har delt det, og gøre vedkommende ansvarlig
- Gå til en lærer, skoleleder eller forældre
- Gå til politiet.

Reflektér over

Tænk over, om nogle af de nedenstående faktorer ville ændre din reaktion og din måde at handle på.

- Hvad påvirker, hvordan man reagerer?
- Krænkerens og offerets status i klassen
- Dit forhold til den, der krænker – og til den, der bliver krænket
- Om det føles som normalt eller afvigende i jeres klassekultur
- Om man frygter sanktioner fra andre (fx udstødelse)

Diskutér i klassen

- Hvornår mener I, at man har et ansvar for at reagere og videregive information?
- Kan der være situationer, hvor tavshed i sig selv er en form for stillingtagen?
- I hvilke tilfælde er det legitimt at overtræde loyalitet med venner for at beskytte andre?
-

Se informationsmateriale hos Politiet

(<https://politi.dk/digitale-seksualforbrydelser/forebyg-digitale-seksualforbrydelser/forebyg-digitale-sexkraenkelser>) og Red Barnet

(<https://sletdet.redbarnet.dk/artikel/lovgivning-og-rettigheder-ved-billed-og-videodeling/>) om lovgivning om billede- og videodeling.

Brug begreber som: normer, social kontrol, sanktioner, gruppepres, social position i diskussionen.

Øvelse 2: Har du brug for at vide, hvem jeg er? Om anonymitet

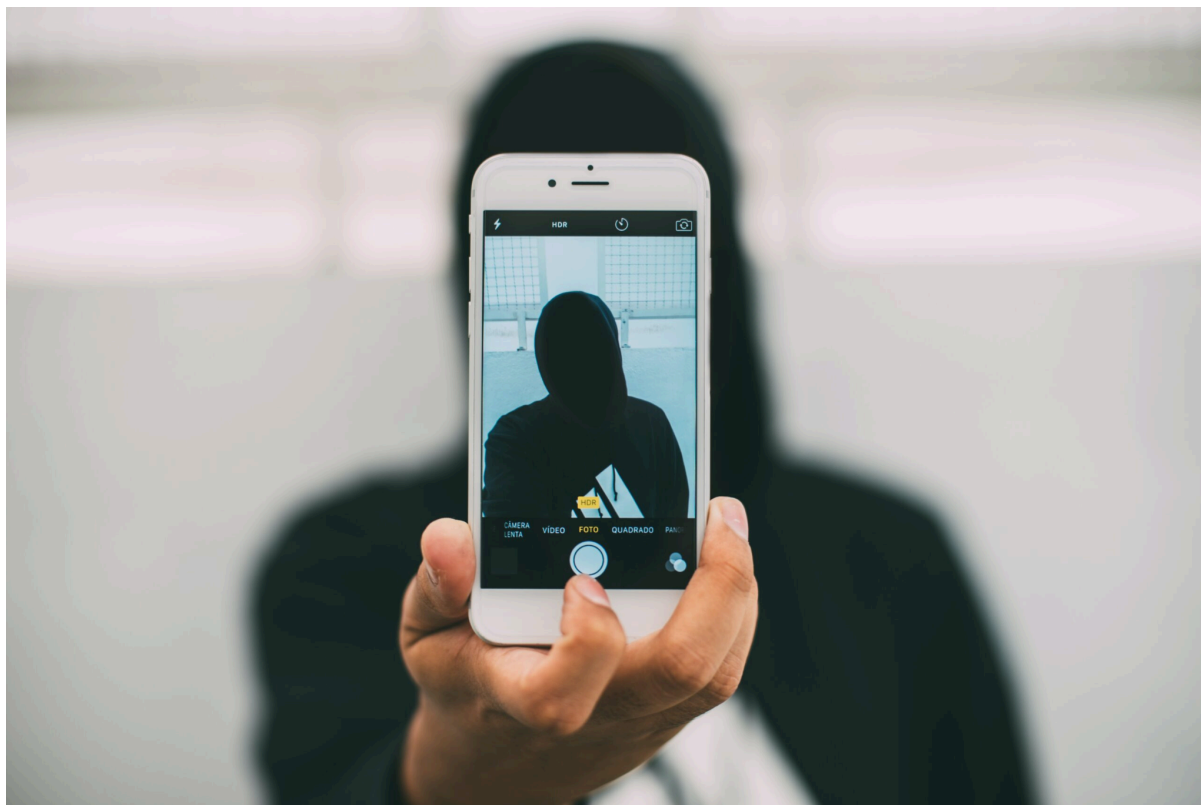

Foto: Kaique Rocha fra Pexels

Om anonymitet og demokratiets spilleregler

I et demokrati er åbenhed og ansvarlighed grundlæggende værdier. Vi forventer normalt, at man står ved det, man siger og gør – men der findes situationer, hvor anonymitet kan beskytte sårbare stemmer og sikre deltagelse. Spørgsmålet er derfor: Hvornår styrker anonymitet demokratiet – og hvornår risikerer det at underminere tillid og ansvar?

I samfundsfag arbejder vi med forskellige demokratiteorier, som kan hjælpe os med at vurdere dette dilemma.

Diskutér anonymitet med udgangspunkt i tre centrale demokratiteorier

Deltagelsesdemokrati

Demokrati handler om, at flest muligt deltager aktivt. Kan anonymitet skabe tryghed og give stemme til dem, der ellers ikke ville deltage?

Konkurrencedemokrati

Demokrati er en kamp mellem politiske aktører, hvor vælgerne skal kunne tage stilling. Men kan man vurdere budskaber og intentioner uden at vide, hvem afsenderen er?

Deliberativt demokrati

Demokrati bygger på åben, saglig samtale, hvor borgere argumenterer og lytter til hinanden. Men er det muligt at skabe respektfuld dialog uden at kende hinandens identitet?

Arbejd individuelt

Aktivitet

Hvornår er anonymitet acceptabel?

Arbejd individuelt

Se på listen herunder og vurder, om disse personer kunne være anonyme i deres rolle? Svar med: Ja – Måske – Nej

- Deltagere i en demonstration
- Politikere
- Flygtning
- Journalister
- Brandmænd
- Popstjerner
- Politi
- Lærere
- Ansatte i kommunen
- Vidner i en retssag

Brug jeres demokratiske begreber til at diskutere

Præsenter jeres resultater for hinanden i små grupper. Diskutér ligheder og forskelle.

Diskutér: I hvilke tilfælde styrker anonymitet den demokratiske deltagelse? Hvornår svækker den ansvar og gennemsigtighed?

Vælg ét eksempel, hvor anonymitet bør være tilladt – og ét, hvor det ikke bør.

Diskutér i hele klassen

Hvordan påvirker anonymitet tillid og ansvar i det offentlige rum?

→ Tænk fx på deliberativt demokratis krav om åben samtale.

I hvilken demokratiforståelse (deliberativt demokrati, deltagelsesdemokrati eller konkurrencedemokrati) giver anonymitet mest mening – og hvorfor?

Kender I eksempler, hvor anonymitet har:

- styrket deltagelsen (fx ved at give sårbare stemmer plads)?
- svækket gennemsigtighed eller tillid til afsender?

Øvelse 3: At turde der, men ikke her! Om tonen på nettet

Foto: Tima Miroshnichenko fra Pexels

Om tonen på nettet og medborgerskab i den digitale offentlighed

Mange skriver ting online, som de aldrig ville sige ansigt til ansigt. Når vi ikke ser hinanden, ændrer det vores måde at kommunikere på – både i tonen og i, hvor grænseoverskridende vi tør være. Det kan påvirke debatklimaet og svække lysten til at deltage i den offentlige samtale.

I samfundsfag arbejder vi med begreber som normer, social kontrol, digital dømmekraft og medborgerskab. Denne øvelse undersøger, hvorfor tonen online ofte er hårdere, og hvilke konsekvenser det har – både for individet og for demokratiet.

Diskutér i grupper

- Hvor meget skal man kunne tåle på nettet – og er grænsen den samme for alle?
- Er der forskel på, hvad følgende personer bør kunne tolerere i den offentlige debat:
  - Privatpersoner
  - Politikere
  - Journalister
  - Kvinder
  - Kendte
  - Influencere
- Har internettet skabt en ny adfærd – eller blot givet en ny platform for noget, der altid har eksisteret?

Undersøg og reflektér

- Hvordan påvirker manglende social kontrol, normer og anonymitet tonen i den digitale debat?
- Hvilke uformelle og formelle sanktioner findes, når man overskrider grænser online?
- Hvordan kan en hård tone online påvirke samfundets debatkultur, tillid og sammenhængskraft?

Fælles opsamling

- Hvordan hænger digital adfærd sammen med begreber som medborgerskab og socialt ansvar?
- Hvilket ansvar har man selv som deltager i en digital offentlighed?
- Hvad skal der til, for at positiv og respektfuld kommunikation bliver det normale online?